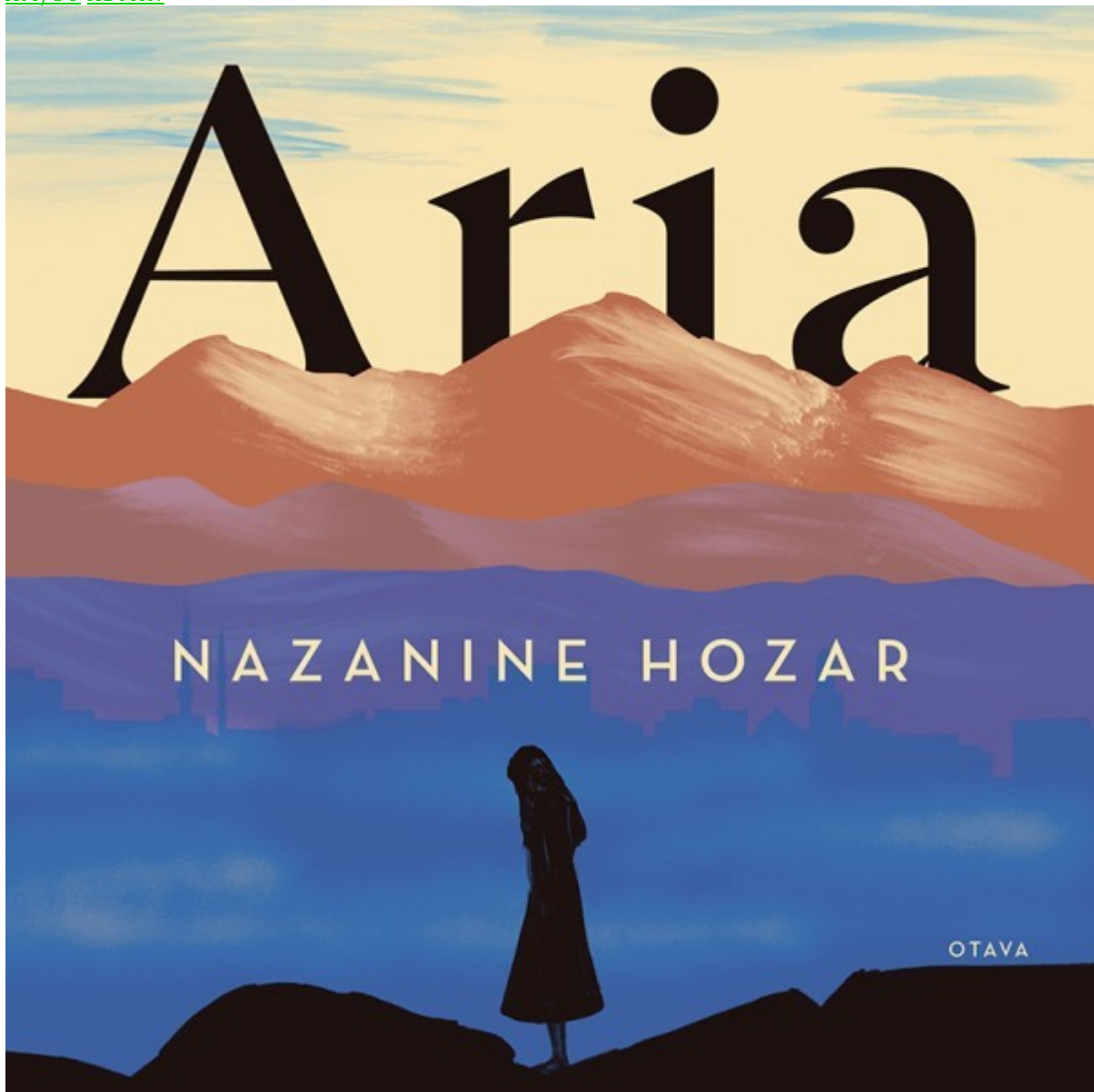

Nazanine Hozar: Aria

[AM/30 ADMIN](#)

Iranin värikäs saaga – RIITTA VAISMAA (21.9.2020)

Iranilaissyntyisen, nykyään Kanadassa asuvan Nazanine Hozarin (s. 1978) esikoisromaani *Aria* kuvaa kuohuvaa Irania, etenkin sen pääkaupunkia Teherania vuodesta 1953 vuoteen 1981. Kun tyttö, päähenkilö, syntyy 1953, eletään viimeiseksi jääneen shaahin vallan aikaa. Kun historiasta ammentava monitahoinen saaga päättyy, idän värikäs maisema on muuttunut kauttaaltaan harmaaksi. Kun vallassa on Pariisista maanpaosta kotimaahansa palannut ajatollah Khomeini, jopa nuoren naisen punaisten hiusten pilkahtaminen huivin alta luo pelottavan uhkan rangaistuksesta, jopa joutumisesta vankilaan.

Tytöllä on monta äitiä, vaikka hän onkin orpotyttö. Tytön ensimmäinen äiti jättää parin päivän ikäisen tytön jätekasaan, mistä vauvan löytää nuori armeijan autokuski Beruh. Tämä ei voi jättää lasta kuolemaan,

vaikka arvaa, ettei hänen vaimonsa Zahra ilahdu tytön, äpärän, ilmaantumisesta perheeseen. Beruh nimeää tytön rakastamiensa aarioiden tähden Ariaksi, vaikka Iranissa Aria on miehen nimi.

Miestään huomattavasti vanhempi Zahra on julma ja ilkeä äiti. Hän pahoinpitelee tyttöä, pitää tätä nälässä ja liassa ja lukkojen takana. Beruhin työ vaatii viikkojenkin poissaoloa, minä aikana tyttö on ankaran ja väkivaltaisen Zahran armoilla. Peppi pitkätoissuomaisen neuvokas ja rohkea Aria karkaa Zahran kynsistä kerta toisensa jälkeen, vaikka rangaistus onkin aina edessä.

Beruh rakastaa tyttöä täydestä sydämestään mutta ei mahda mitään kiukkuiselle vaimolleen. Puolisoiden kehnot välit saavat kertomuksen edetessä selityksensä, mutta kohtuuttomasti kärsijäksi joutuu pieni lapsi. Kerran kotiin palatessaan Beruh löytää työn silmät verta vuotavina. Arian silmissä on huonon hygienian aiheuttama trakooma, joka aikoinaan oli suuri sokeuttaja. Beruh vie tytön lääkäriin, jolta hän saa nuhteet lapsen huonosta hoidosta mutta myös lääkkeet ja hoito-ohjeet.

Sattuman kautta ja Arian onneksi Zahra törmää vanhoihin tuttuihin, minkä seurauksena Aria saa kolmannen äidin. Yläluokkainen Ferešte antaa lapselle oudon ja erikoisen mutta huolehtivan kodin. Ferešte auttaa lasta ehkä paremminkin velvollisuudesta kuin rakkaudesta. Toisaalta kolmannella äidillä on myös henkilökohtaisia intressejä. Hän on menettänyt yhden lapsen, nyt hän tarvitsee kipeästi toisen jo oman tulevaisuutensa tähden. Yksin jääneellä naisella ei juuri ollut arvoa tuon ajan Iranissa. Arian sairaus hoidetaan. Lahjakas tyttö pääsee kouluun ja valmistuu yliopistosta.

Kirjailija lienee pyrkinyt kertomaan maasta ja valtiosta, josta ei järin paljon tiedetä. Teemoja Hozarilla on lukuisia. Valtataistelut ja salaliitot kytkeytyvät lukuisiin uskontoihin. Vielä shaahin aikaan islam ei suinkaan ollut ainoa uskonto vaan mm. erilaiset kristilliset suuntaukset, juutalaisuus, bahai-uskonto ja zarathustralaisuus yhdistävät ja erottavat ihmisiä. Shaahin kukistumisen jälkeen muiden kuin islamin uskonnon harjoittaminen on pakko piilottaa. Hozarin kuvauksen mukaan monille uskonnot eivät perustu henkilökohtaiseen vakaumukseen. Uskonnon vaihtaminen käy käden käänteessä hyvin maallisin perustein.

Hozarin *Aria* on feministinen teos. Naisten ja tyttöjen asema on alistettu etenkin köyhässä enemmistössä. Khomeinin aikana yläluokan naisetkin joutuvat toisarvoiseen asemaan.

Kirjailija onnistuu herättämään kiinnostuksen Iranin lähihistoriaan. Kun kerronta on yksilöiden kohtaloista lähtevää, kuva maan poliittisista ristiriidoista jää ulkokohtaiseksi. Yhteiskunnallisiin ristiriitoihin kyllä käydään käsiksi, mutta syy-yhteydet jäävät harmittavasti vajaiksi. Yksilöistä lähtevä kerronta toki selittää suurten linjojen puutteen. Kansalaisten enemmistö on lukutaidotonta, joten heihin vaikuttavat sukujen perinteet, taikausko ja monenlainen manipulointi. Eikä sovi unohtaa kaikkien vaikuttavaa rahaa, jonka liikkeet ja lähteet jäävät paljolti arvoitukseksi. Rakkaudessa pettymisen vaikutukset tuntuvat ylimitoitetuilta. Kaiken kaikkiaan teemojen runsaus välistä uuvuttaa.

Näin käy myös henkilökuvauksen. Päähenkilö ja nimihenkilö toki on Aria. Muita henkilöitä ja heidän vaihteita kuvataan todella runsaasti. Paikoin menee kymmeniä sivuja, joissa Aria ei ole mukana lainkaan. Kaikki henkilöt eivät edes suoranaisesti linkity Ariaan. Mehri-niminen nainen tosin liittyy mitä suurimmassa määrin. Arian ensimmäinen, biologinen äiti on nimeltään Mehri. Pidän periaatteessa avoimista loppuista. Romanin lopussa mukaan tulee jälleen Mehri, joka olisi kaivannut hieman enemmän rakennusaineita, vaikka salaperäisyys kiehtookin.

Lievää huvittuneisuutta ei voi olla tuntematta, kun pukumiehet puhuvat taskuista kaivamiinsa puhelimiin varakkaan pohjois-Teheranin kaduilla 1950-60 luvulla. Nokia-kansan suomentajan tai kustantajan olisi voinut olettaa huomaavan häiritsevän pikkuasian.

Nazanine Hozar: *Aria (Aria)*. Suom. Hilikka Pekkanen. Otava 2020. 430 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko